

Dikt och verklighet i Selma Lagerlöfs hembygd

Marie Söhrman

Nils Melanoz klockare i Östra Ämtervik

I Nils Melanoz samling hos Östra Ämterviks hembygdsförening finns hans egenhändigt byggda fiol. Där finns även fotografier och en originalritning av altarorgeln i Östra Ämterviks kyrka. Samlingen är skänkt av Bertil Nilsson, Karlstad, barnbarn till Melanoz. Nils Melanoz var den förste skolläraren i Östra Ämtervik. Han var född 1820 och alltså 27 år då den några år äldre Andreas Jönsson kom till kyrkan för att sätta upp den nya orgeln. Melanoz var en händig person och antagligen lärde han sig vid detta tillfälle så pass att han själv 1852 kunde bygga en orgel för Sunnemo kyrka och 1857 en i Hammarö. Melanoz skötte förutom skolan i Östanby även klockartjänsten i Östra Ämtervik. Nils Melanoz dog 1912.

NILS MELANOZ

Selma Lagerlöf har i *Mårbacka II* beskrivit klockaren i kapitlet *Kyrkresan*

"Selma sitter på läktarens främsta bänk och ser ovanför altaret klockar Melanoz sitta framför orgeln. Hon ser också skörtet på orgeltramparns rock sticka fram bakom orgeln. Men så tycker hon att det är dåligt med psalmsången i kyrkan: Den enda, som sjunger i kyrkan, är Jan i Skrolycka, han som inte är riktigt klok. Och jag undrar ibland om klockar Melanoz blir ond på kyrkfolket, för att de låter honom sitta och spela psalm efter psalm utan att sjunga, för rätt som det är, så gör han något vid orgeln, så att den brusar och dånar och tjuter så starkt, att vi tror, att kyrktaket ska störta över oss. Klockar Melanoz är så trevlig och så full av skälmstycken, så att det vore just likt honom".

Det som klockaren gjorde var nog att dra an orgelns trumpetstämma.

Altarorgeln invigdes 1848

Vid högtidsgudstjänsten denna dag brusade den gamla orgelns toner fram högt ovanifrån som en gång änglasången över Betlehems nejder och fyllde det stora kyrkorummet med sitt väljud. Så fortsatte det sedan många år framåt. Men mot slutet av 1800-talet förändrades orgeln. Råttor och möss, som den tidens kyrkor var fulla av, utförde sina förstörelseverk och det började snart märkas. Orgeln gav inte längre ifrån sig välljud. Det kom i stället allt för ofta skrämmande oljud. Från de graciösa fasadpiporna kunde det komma tjut och bölande, som var så hemska, att östämtningarna hoppade i bänkarna och deras barn började storgråta på självaste julmorgonen.

Selma Lagerlöf har i *Mårbacka I*, skrivit i kapitlet *Orkestern*

"Och det var klockarn Melanoz, som hade fått undervisning av självaste prosten Fryxell och kunde skriva vers och laga skor och snickra ihop möbler och sköta lantbruk. Han var rolighetsminister på alla bröllop och begravningar, och på samma gång var han den bästa skollärare, som fanns i hela Fryksdalen. Och var söndag måste han spela på den förskräckliga orgeln i Östra Ämterviks kyrka, och det skulle han inte ha stått ut med, för han var en musikalisk själ, om han inte haft sin egen fiol, som han spelade på om söndagseftermiddagarna för att trösta sig".

Ur Östra Ämterviks hembygdsförenings arkiv

Bildtexter

- Fotografi av Nils Melanoz.
- Originalritning altarorgeln av orgelbyggaren Andreas Jönsson.
- Blomnamn, ur fotoalbum som Nils Melanoz fick från sina elever på sin 90 årsdag.
- Fiolen som Nils Melanoz ägde.

Läs mer om Nils Melanoz

ÖSTEMTINGEN nr 45 år 2004 kan man läsa på sidorna 36–40 om Nils Melanoz liv i Östra Ämtervik.

Se mer

Hemsida: www.ostra-amtervik.se/hbf

Bildatabas:

Facrbook:

